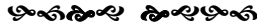

Ομιλίες του Βούδα

Bhikkhu Nyānadassana
(Ιωάννης Τσέλιος)

Athens Theravada Center
2024

Η ΟΜΙΛΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΥ ΜΗ ΕΑΥΤΟΥ¹⁰

(*Anatta-lakkhaṇa Sutta*)

(Η δεύτερη ομιλία του Βούδα)

Έτσι έχω ακούσει. Κάποτε ο Ευλογημένος έμενε κοντά στο Μπενάρες, στο Άλσος των Ελαφιών, στην Ισιπατάνα. Εκεί ο Ευλογημένος απευθύνθηκε στην ομάδα των πέντε μοναχών.

«Μοναχοί», είπε.

«Σεβάσμιε Κύριε», απάντησαν οι μοναχοί.

Τότε, ο Ευλογημένος είπε:

«Μοναχοί, το υλικό σώμα δεν είναι *εαυτός*. Διότι, αν το υλικό σώμα ήταν *εαυτός*, τότε αυτό δεν θα ήταν επιρρεπές στην πάθηση,¹¹ και θα ήταν δυνατό να επιτευχθεί σχετικά με το υλικό σώμα, “Ας είναι το υλικό σώμα μου έτσι· ας μην είναι το υλικό σώμα μου έτσι”. Αλλά ακριβώς επειδή το υλικό σώμα δεν είναι *εαυτός*, το υλικό σώμα είναι επιρρεπές στην πάθηση, και δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί σχετικά με το υλικό σώμα, “Ας είναι το υλικό σώμα μου έτσι· ας μην είναι το υλικό σώμα μου έτσι”.

Το αίσθημα δεν είναι *εαυτός*. Διότι, αν το αίσθημα ήταν *εαυτός*, τότε αυτό δεν θα ήταν επιρρεπές στην πάθηση,¹² και θα ήταν δυνατό να επιτευχθεί σχετικά με το αίσθημα, “Ας είναι το αίσθημά μου έτσι· ας μην είναι το αίσθημά μου έτσι”. Αλλά ακριβώς επειδή το αίσθημα δεν είναι *εαυτός*, το αίσθημα είναι επιρρεπές στην πάθηση, και δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί σχετικά με το αίσθημα, “Ας είναι το αίσθημά μου έτσι· ας μην είναι το αίσθημά μου έτσι”.

Η αντίληψη δεν είναι *εαυτός*... οι νοητικές λειτουργίες δεν είναι *εαυτός*. Διότι, αν οι νοητικές λειτουργίες ήταν *εαυτός*, τότε

¹⁰ S III, *Anatta-lakkhaṇa-sutta*, σ. 66.

¹¹ *Ābādhā*, πάθηση, ασθένεια, αρρώστια, δυσφορία.

¹² Συναισθηματική πάθηση ή δυσφορία.

αυτές δεν θα ήταν επιρρεπείς στην πάθηση,¹³ και θα ήταν δυνατό να επιτευχθεί σχετικά με τις νοητικές λειτουργίες, “Ας είναι οι νοητικές λειτουργίες μου έτσι· ας μην είναι οι νοητικές λειτουργίες μου έτσι”. Αλλά ακριβώς επειδή οι νοητικές λειτουργίες δεν είναι *εαυτός*, οι νοητικές λειτουργίες είναι επιρρεπείς στην πάθηση, και δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί σχετικά με τις νοητικές λειτουργίες, “Ας είναι οι νοητικές λειτουργίες μου έτσι· ας μην είναι οι νοητικές λειτουργίες μου έτσι”.

Η συνείδηση δεν είναι *εαυτός*. Διότι, αν η συνείδηση ήταν *εαυτός*, τότε αυτή δεν θα ήταν επιρρεπής στην πάθηση,¹⁴ και θα ήταν δυνατό να επιτευχθεί σχετικά με τη συνείδηση, “Ας είναι η συνείδησή μου έτσι· ας μην είναι η συνείδησή μου έτσι”. Αλλά ακριβώς επειδή η συνείδηση δεν είναι *εαυτός*, η συνείδηση είναι επιρρεπής στην πάθηση, και δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί σχετικά με τη συνείδηση, “Ας είναι η συνείδησή μου έτσι· ας μην είναι η συνείδησή μου έτσι”».

«Τι νομίζετε, μοναχοί, το υλικό σώμα είναι μόνιμο ή παροδικό;» – «Παροδικό, σεβάσμιε Κύριε». – «Αυτό που είναι παροδικό, είναι δυστυχία ή ευτυχία;» – «Δυστυχία, σεβάσμιε Κύριε». – «Αυτό που είναι παροδικό, είναι δυστυχία και υπόκειται σε αλλαγή, είναι κατάλληλο να θεωρηθεί έτσι: “Αυτό είναι δικό μου, αυτό είμαι εγώ, αυτό είναι ο εαυτός μου”;» – «Όχι, σεβάσμιε Κύριε».

«Το αίσθημα είναι μόνιμο ή παροδικό; ... Η αντίληψη είναι μόνιμη ή παροδική; ... Οι νοητικές λειτουργίες είναι μόνιμες ή παροδικές; ... Η συνείδηση είναι μόνιμη ή παροδική;» – «Παροδική, σεβάσμιε Κύριε». – «Αυτό που είναι παροδικό, είναι δυστυχία ή ευτυχία;» – «Δυστυχία, σεβάσμιε Κύριε». – «Αυτό που είναι παροδικό, δυστυχία και υπόκειται σε αλλαγή, είναι

¹³ Νοητική πάθηση ή δυσφορία.

¹⁴ Συνειδησιακή πάθηση ή δυσφορία.

κατάλληλο να θεωρηθεί έτσι: “Αυτό είναι δικό μου, αυτό είμαι εγώ, αυτό είναι ο εαυτός μου”;» – «Όχι, σεβάσμιε Κύριε».

«Επομένως, μοναχοί, οποιοδήποτε υλικό σώμα στο παρελθόν, μέλλον ή παρόν, εσωτερικό ή εξωτερικό, χονδροειδές ή λεπτοφυές, κατώτερο ή ανώτερο, κοντινό ή μακρινό, όλο το υλικό σώμα πρέπει να θεωρείται όπως πραγματικά είναι, με ορθή σοφία, έτσι: “Αυτό δεν είναι δικό μου, αυτό δεν είμαι εγώ, αυτό δεν είναι ο εαυτός μου”.

Οποιοδήποτε αίσθημα στο παρελθόν, μέλλον ή παρόν, εσωτερικό ή εξωτερικό... κοντινό ή μακρινό, όλο το αίσθημα πρέπει να θεωρείται όπως πραγματικά είναι, με ορθή σοφία, έτσι: “Αυτό δεν είναι δικό μου, αυτό δεν είμαι εγώ, αυτό δεν είναι ο εαυτός μου”.

Οποιαδήποτε αντίληψη..., οποιοσδήποτε νοητικές λειτουργίες στο παρελθόν, μέλλον ή παρόν, εσωτερικές ή εξωτερικές... κοντινές ή μακρινές, όλες οι νοητικές λειτουργίες πρέπει να θεωρούνται όπως πραγματικά είναι, με ορθή σοφία, έτσι: “Αυτές δεν είναι δικές μου, αυτές δεν είμαι εγώ, αυτές δεν είναι ο εαυτός μου”.

Οποιαδήποτε συνείδηση στο παρελθόν, μέλλον ή παρόν, εσωτερική ή εξωτερική, χονδροειδής ή λεπτοφυής, κατώτερη ή ανώτερη, κοντινή ή μακρινή, όλη η συνείδηση πρέπει να θεωρείται όπως πραγματικά είναι, με ορθή σοφία, έτσι: “Αυτή δεν είναι δική μου, αυτή δεν είμαι εγώ, αυτή δεν είναι ο εαυτός μου”.

Βλέποντας έτσι, μοναχοί, ο καλά διδαγμένος ευγενής μαθητής βιώνει αποστροφή προς το υλικό σώμα, αποστροφή προς το αίσθημα, αποστροφή προς την αντίληψη, αποστροφή προς τις νοητικές λειτουργίες, αποστροφή προς τη συνείδηση. Βιώνοντας αποστροφή, αποβάλλει το πάθος του. Μέσω του μη πάθους, [ο νους του] απελευθερώνεται. Όταν απελευθερώνεται, επέρχεται η γνώση: “Είναι απελευθερωμένος”, και κατανοεί: “Η γέννηση έχει τελειώσει, η άγια ζωή έχει εκπληρωθεί, ό,τι έπρεπε

να γίνει έχει ολοκληρωθεί και δεν υπάρχει τίποτα περαιτέρω για αυτή την κατάσταση υπαρξής»».

Αυτά είναι που είπε ο Ευλογημένος. Χαρούμενοι οι μοναχοί της ομάδας των πέντε, ευχαριστήθηκαν με τα λόγια του Ευλογημένου. Και ενώ αυτή η ομιλία εκφωνούνταν, ο νους των μοναχών της ομάδας των πέντε απελευθερώθηκε από τις νοητικές διαφθορές (*āsava*) μέσω της μη προσκόλλησης.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Οι πέντε μοναχοί είναι οι πρώτοι πέντε μαθητές, οι οποίοι σε αυτή τη χρονική στιγμή είναι ακόμα εκπαιδευόμενοι (*sekha*). Επιτυγχάνουν τον καρπό της Αξιότητας (*Arahatta-phala*) στο τέλος αυτής της Ομιλίας.

Μετά την πρώτη Ομιλία «Περί της Εκκίνησης του Τροχού της Διδασκαλίας», που δόθηκε την πανσέληνο του *Āsaḥa* (Ιουλίου), οι πέντε σταδιακά εδραιώθηκαν στον καρπό της εισόδου στο ρεύμα (*sotāpatti-phala*). Την πέμπτη μέρα του επόμενου δεκαπενθήμερου, ο Βούδας απευθύνθηκε προς αυτούς σκεπτόμενος: «Τώρα θα τους διδάξω τη Διδασκαλία για την εξάλειψη των νοητικών διαφθορών (*āsava*)».

Η Ομιλία αυτή παρουσιάζει δύο «επιχειρήματα» για τη θέση του «μη εαυτού» (*anattā*). Το πρώτο καταδεικνύει τη φύση της απουσίας του «εαυτού» στα πέντε συναθροίσματα, λόγω του ότι δεν υπόκεινται στην άσκηση της κυριαρχίας ή εξουσίας μας (*avasavattitā*). Αν κάτι έπρεπε να θεωρηθεί ως ο «εαυτός» μας, θα πρέπει να υπόκειται στον εθελοντικό μας έλεγχο και εξουσία. Ωστόσο, εφόσον δεν μπορούμε να επιβάλουμε την απόλυτη θέλησή μας στα πέντε συναθροίσματα, όλα είναι επιρρεπή στην *πάθηση* και συνεπώς δεν μπορούν να αποτελέσουν τον «εαυτό» μας. Επομένως, αυτό που δεν μπορεί να επιβληθεί στην κυριαρχία μου ή στον απόλυτο έλεγχό μου, δεν μπορεί να ταυτιστεί ως «ο εαυτός μου».

Το δεύτερο επιχείρημα για το *anattā* αρχίζει με τις λέξεις «Τι νομίζετε;...». Αυτό το επιχείρημα καταδεικνύει το χαρακτηριστικό του μη εαυτού με βάση τα άλλα δύο χαρακτηριστικά: την παροδικότητα (*anicca*) και την δυστυχία ή τον πόνο (*dukkha*), που λαμβάνονται από κοινού. Τα πέντε συναθροίσματα ονομάζονται εδώ *dukkha* επειδή είναι παροδικά και δεν υπόκεινται στην απόλυτη άσκηση κυριαρχίας τους. Συνεπώς, επισημαίνεται ότι κάποιος πρέπει να θεωρεί τα πέντε συναθροίσματα ως: «Αυτά δεν είναι δικά μου, αυτά δεν είμαι εγώ, αυτά δεν είναι εαυτός μου».¹⁵

¹⁵ Bodhi, Bhikkhu (2003): *The Connected Discourses of the Buddha*, The Characteristic of Nonsself, notes 90, 91.